

Investigating the Factors Affecting the Success and Stability of Plant Clinics Activities in Southern districts of Tehran Province

MOHAMMAD BADSAR*¹, MAGHSUD SHAHI JAJAN², ESMAIL KARAMIDEHKORDI³

1, Assistant Professor, Department of Agricultural Extension, Communication and Rural Development, University of Zanjan, Zanjan, Iran

2, M. Sc. Student of rural Development, Department of Agricultural Extension, Communication and Rural Development, University of Zanjan, Zanjan, Iran

3, Associate Professor, Department of Agricultural Extension, Communication and Rural Development, University of Zanjan, Zanjan, Iran

(Received: Apr. 27, 2018- Accepted: Feb. 5, 2019)

ABSTRACT

This study had been conducted with the aim to investigate the role of managerial, technical and structural factors on the success and stability of plant clinics from the perspective of farmers in southern county of Tehran province. The population of study was the farmers in south of Tehran province (N = 13222). The sample size of 209 was chosen by Bartlett et al., (2001) that among the collected questionnaire 191 of them were useable. The data analysis was performed using SPSS₂₀ and AMOS₂₀ software's. The descriptive result indicated that 73.3% and 50.3% of respondents respectively had assessed stability and success of plant clinic at moderate level. The result of investigate the factors influencing the success and stability of plant clinics by using structural model showed that the effect of all three managerial, technical and structural and institutional factors were significant on the level of success and stability of plant clinics. These factors explained 60% of the variance of plant clinics level of success in stability agricultural activities as well as 47% of the variance of plant clinics in their stability level among the respondents.

Keywords: Success, Stability, Plant Clinics, Tehran Province

بررسی عوامل موثر بر موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی در شهرستان‌های جنوبی استان تهران

محمد بادسار*^۱، مقصود شاهی جاجان^۲، اسماعیل کرمی دهکردی^۳
^۱، استادیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
^۲، دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
^۳، دانشیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
 (تاریخ دریافت: ۹۷/۲/۷ - تاریخ تصویب: ۹۷/۱۱/۱۶)

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش عوامل مدیریتی، فنی و ساختاری بر موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی از دیدگاه بهره‌برداران در شهرستان‌های جنوبی استان تهران انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی کشاورزان و بهره‌برداران ساکن در شهرستان‌های جنوبی استان تهران (N=۱۳۲۲۲) بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر با ۱۹۳ تن انتخاب شد که از میان داده‌های جمع‌آوری شده تعداد ۱۹۱ مورد وارد داده پردازی شد ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه بود و تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از نرم‌افزار SPSS²⁰ و AMOS²⁰ انجام شد. نتایج حاصل از آمار توصیفی نشان داد ۷۳/۳ درصد از پاسخگویان سطح استمرار فعالیت و ۵۰/۳ درصد سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی را در حد متوسط ارزیابی کردند. نتایج حاصل از بررسی عوامل موثر بر موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی با استفاده از تحلیل مسیر نشان داد که اثر هر سه دسته از عوامل مدیریتی، فنی و تخصصی و ساختاری و نهادی بر سطح موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی معنی‌دار بوده و این عوامل تبیین‌کننده ۶۰ درصد از تغییرات سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی و همچنین ۴۷ درصد از تغییرات سطح استمرار فعالیت آن‌ها در میان پاسخگویان می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: موفقیت، استمرار، کلینیک‌های گیاه‌پزشکی، استان تهران

مقدمه

کشاورزی به دلیل تولید بخش مهمی از درآمد ملی و در برداشتن قسمت عمده‌ای از نیروی کار و سرمایه موجود در اقتصاد، نقش بسیار مهمی در جریان رشد و دستیابی به توسعه پایدار دارد. پس از پیدایش انقلاب سبز در دهه ۱۹۶۰ و به دنبال آن تجاری شدن فعالیت‌های کشاورزی، پیشرفت‌های سریع در تولید تخصصی و میل به خودکفایی در تولید محصولات کشاورزی پدیدار شد. بنابراین استفاده وسیع و اغلب

بی‌رویه از نهاده‌های شیمیایی را به دنبال داشت (Hoseini et al., 2012). هر چند استفاده از آفت‌کش‌ها و سموم شیمیایی در کشاورزی مدرن باعث افزایش محصولات کشاورزی شده (Andersson et al., 2014)، اما پیدایش سموم در زنجیره‌های غذایی، بروز مشکلات زیست‌محیطی و تهدید سلامتی انسان‌ها همچون انواع سرطان‌ها، بیماری‌های عصبی، دیابت، بیماری‌های تنفسی، نارسایی‌های جنینی و مشکلات ژنتیکی از جمله پیامدهای منفی آن بوده است (Abang et al., 2014).

برداشت محصول شده است. همچنین پژوهش Bentley & Boa (2009) در خصوص بررسی تاثیرات انجمن جهانی کلینیک‌های سلامت گیاهی بر ترویج مدیریت تلفیقی آفات نشان داد که متغیرهای بهبود ظرفیت‌های تشخیص، گسترش و ترویج ارتباطات محلی و تعامل بهتر کشاورزان مناطق مختلف با سازمان‌ها و مراکز ذی-ربط در جهت حل مشکلات آنها بیشترین تأثیر را بر اثر بخشی ترویج مدیریت تلفیقی آفات داشته است. Farahmand et al (2015) نیز در مطالعه خود تحت عنوان تحلیل اثربخشی فعالیت‌های ترویجی کلینیک‌های گیاه پزشکی در پذیرش مدیریت تلفیقی آفات از دید باغداران استان خراسان جنوبی در سال زراعی ۹۱-۹۲، دریافتند که ۵۳ درصد از کشاورزان میزان اثربخشی فعالیت‌های کلینیک‌های گیاه پزشکی را در حد متوسط و ضعیف ارزیابی نموده‌اند.

Karamidehkordi & Ansari (2013) در پژوهشی با عنوان تحلیلی بر نظام‌های اطلاعات مدیریت بهداشت گیاهی در دنیا و درس‌هایی برای ترویج کشاورزی ایران، بیان کردند کلینیک‌های گیاه پزشکی با کاهش هزینه‌های اقدامات کنترلی، افزایش درآمد، بهبود کمیت و کیفیت محصولات تولیدی، افزایش آگاهی و مهارت کشاورزان در زمینه شناسایی آفات و بیماری‌ها، پیشگیری و کنترل آن‌ها، اقدامات کنترل شیمیایی و غیر شیمیایی و همچنین بهبود توانایی تصمیم‌گیری در شرایط بحرانی و غیره تأثیرات مثبتی بر روی کشاورزان دارند.

با وجود اهمیت فراوان و جایگاه ویژه کلینیک‌های گیاه‌پزشکی همواره تضادهای آشکاری در میزان موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی در ایران و بویژه در استان تهران وجود دارد. به‌گونه‌ای که تعدادی از این کلینیک‌ها به‌عنوان نمونه‌هایی از کلینیک‌های موفق و با عملکرد مناسب گزارش شده‌اند در حالی که تعدادی از آن‌ها به استناد گزارش‌های سازمان جهاد کشاورزی و سازمان نظام‌مهندسی استان تهران ناموفق و بعضاً ناپایدار و غیرفعال در جهت اهداف تعریف شده برای آنها و پاسخگویی به نیازهای جامعه هدف گزارش شده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که عوامل مختلفی مانند عوامل مدیریتی، فنی و ساختاری

بنابراین پس از آشکار شدن اثرات مخرب استفاده بی‌رویه از نهاده‌های شیمیایی در اوایل دهه ۱۹۷۰ طرفداران محیط زیست جهانیان را از خطرات پیش‌رو آگاه کردند (Bewsell & Kaine 2004). از آنجایی حساسیت اغلب افراد جامعه نسبت به عواقب مخرب استفاده بیش از حد نهاده‌های شیمیایی شدت گرفته بود، بحث مدیریت آفات نباتی از سال ۱۹۷۱ در قالب راهبرد مدیریت تلفیقی آفات در ایالات متحده آمریکا آغاز گردید (Khiyabani & Kochaki, 2002).

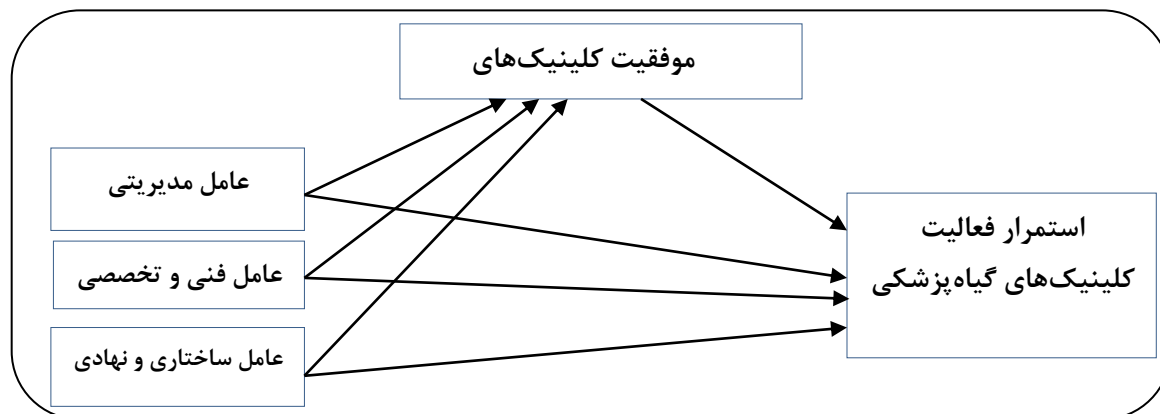
با توجه به جهانی بودن مسائلی که بدان اشاره شد، توجه به این موضوع در ایران نیز بسیار مهم جلوه می‌کرد. بررسی‌ها حاکی از آن است که موضوع مدیریت میزان مصرف نهاده‌های شیمیایی در کشور ما از دهه ۱۳۸۰ مورد توجه قرار گرفته است. حذف یارانه‌های دولتی از بخش نهاده‌های شیمیایی در سال ۱۳۸۵ و تشکیل مراکز خدماتی، حمایتی و مشاوره‌ای خصوصی با عنوان کلینیک‌های گیاه پزشکی در سال ۱۳۸۶ از جمله اقدامات مهمی بوده که در این زمینه توسط سازمان حفظ نباتات صورت گرفته است. ترویج و آموزش روش‌های صحیح مبارزه با آفات و بیماری‌ها جهت جلوگیری از مصرف بیش از حد سموم دفع آفات نباتی و کود شیمیایی، حل مشکلات زیست‌محیطی با هدف تولید محصولات سالم، توصیه و کاربرد مواد و عوامل بیولوژیک برای حفظ امنیت غذایی محصولات کشاورزی از جمله اهداف مهم کلینیک‌های گیاه پزشکی است. به بیانی دیگر کلینیک‌های گیاه پزشکی به عنوان مراکزی هستند که با توسعه شبکه‌های مراقبت و پیش‌آگاهی؛ خدمات مشاوره‌ای، فنی و حمایتی را در اختیار کشاورزان قرار می‌دهند و مشکلات کشاورزان را به مراکز پژوهشی گزارش می‌دهند (Javaheri delju, 2009, Mehrbaniyan & Moazeni, 2008).

تجارب راه‌اندازی کلینیک‌های گیاه‌پزشکی نشان می‌دهد که این مراکز دستاوردهای قابل توجهی به همراه داشته‌اند. در این راستا Bentley et al (2011) در بررسی نتایج اولیه فعالیت کلینیک‌های بهداشت گیاهی در بولیوی طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ نشان دادند که فعالیت کلینیک‌های بهداشت گیاهی منجر به کاهش فقر، کاهش در استفاده از آفت‌کش‌ها، افزایش در میزان

با توجه به مباحثی که مطرح شد اهمیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در تولید محصول سالم بسیار مهم جلوه می‌کند. اما از آنجایی که این مراکز مورد توجه جامعه علمی قرار نگرفته و مطالعات میدانی مناسبی در زمینه میزان موفقیت و استمرار فعالیت آن‌ها صورت نگرفته است. تحقیق حاضر با هدف کلی بررسی عوامل موثر بر موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در شهرستان‌های جنوبی استان تهران از دیدگاه بهره‌برداران مورد مطالعه قرار گرفت. در راستای دستیابی به این هدف کلی تحقیق و بر مبنای مدل مفهومی پژوهش (شکل ۱) اهداف اختصاصی به شرح ذیل مورد بررسی قرار گرفتند:

- ۱- تعیین نقش عامل مدیریت در موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در شهرستان‌های جنوبی استان تهران؛
 - ۲- تعیین نقش عامل فنی - تخصصی در موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در شهرستان‌های جنوبی استان تهران؛
 - ۳- تعیین نقش عامل ساختاری - نهادی در موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در شهرستان‌های جنوبی استان تهران؛
- تعیین نقش میانجی متغیر موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در رابطه میان عوامل مدیریتی، فنی-تخصصی و ساختاری-نهادی با استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در شهرستان‌های جنوبی استان تهران.

می‌تواند فعالیت تشکلی‌های از این دست را تحت تاثیر قرار دهند. به اعتقاد Shafer et al (2016) بیان می‌دارد که بقای یک سازمان و تشکلی به مدیریت خوب آن وابسته است. مدیریت اقدامی انسانی به منظور جمع کردن همه ظرفیت‌ها جهت رسیدن به اهداف مورد نظر از طریق بهره‌گیری از منابع بصورت کارآمد و اثر بخش است (Shafer et al, 2016). مدیران شرکت‌ها در مواجهه با تعامل پیچیده میان نوآوری‌ها و عناصر کسب و کار باید دارای خلاقیت و ابتکار عمل باشند (Baden- Fuller & Haefliger, 2013). پژوهش‌های انجام شده درباره شرکت‌ها شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی و مهندسی به‌عنوان تشکلی‌های با شباهت‌های ساختاری و کارکردی زیاد با کلینیک‌های گیاه پزشکی نشان می‌دهد تجربه فنی و تخصصی، سطح دانش و میزان علاقه به فعالیت‌های کشاورزی از سوی کارشناس در کارآمدی این شرکت‌ها موثر هستند (Rahimi et al 2015؛ Zarafshani et al, 2012؛ Rezaee et al, 2012). همچنین توجه به سیاست‌گذاری‌ها در زمینه‌ی افزایش ثبات و کاهش نوسان در بخش کشاورزی (Ahmadpour et al, 2012)، بهره‌مندی از حمایت‌ها و قانون‌گذاری‌های دولتی مانند ارائه تسهیلات ارزان قیمت، دقت در صدور مجوزها و برنامه‌ریزی برای ایجاد رقابت جهت ارائه خدمات بهتر به کلینیک‌های گیاه پزشکی می‌تواند در موفقیت این مراکز نقش به‌سزایی داشته باشد (Mahdian؛ Rezaee, et al, 2012؛ Henehan, 2011؛ Mehri et al, 2014؛ Broujeni & Ahmadvand, 2012).

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

روش پژوهش

تحقیق حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها به صورت توصیفی-تحلیلی است. با توجه به اینکه شهرستان‌های جنوبی استان تهران بیشتر در معرض مشکلات زیست محیطی قرار داشتند، بنابراین جامعه آماری شامل کلیه کشاورزان و بهره‌برداران ساکن در ۱۰ شهرستان جنوبی استان تهران (اسلامشهر، بهارستان، پاکدشت، پیشوا، رباط‌کریم، ری، شهریار، قدس، ملارد، ورامین) بود که تعداد کل آن‌ها طبق آمار رسمی سرشماری سراسری کشاورزی سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۳۲۲۲ نفر بود. به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده گردید طبق آن حجم نمونه برابر با ۱۹۳ نفر به دست آمد. از میان اطلاعات جمع‌آوری شده تنها ۱۹۱ پرسشنامه قابل بهره‌برداری بود، که مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به منظور انتخاب نمونه‌ها و دستیابی به آن‌ها جهت تکمیل پرسشنامه‌ها، از تعداد ۱۰ شهرستان جنوبی استان تهران تعداد ۵ شهرستان (ملارد، شهریار، رباط‌کریم، ری و ورامین) به طور تصادفی ساده انتخاب گردید. سپس در سطح شهرستان‌های انتخاب شده نمونه‌ای با انتساب متناسب جمعیت روستایی (تعداد بهره‌بردار) برای هر شهرستان اختصاص داده شد. سپس در سطح هر شهرستان نیز به همین شیوه بخش‌ها و دهستان‌هایی را انتخاب کرده و در نهایت در سطح روستاهای انتخابی، نمونه‌ها به طور کاملاً تصادفی انتخاب شدند و در نهایت. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ها گردآوری شد. روایی ظاهری و محتوای پرسشنامه توسط تعدادی از صاحب‌نظران و اعضای هیئت علمی گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی دانشگاه زنجان مورد تأیید قرار گرفت. برای تعیین پایایی ابزار تحقیق نیز پیش‌آزمون (شامل ۳۰ نفر خارج از نمونه اصلی) انجام و مقدار ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای پرسشنامه طبق آنچه در جدول (۱) آمده است در قابل قبول بود.

جدول ۱- مقادیر آلفای کرونباخ بخش‌های مختلف پرسشنامه

متغیر	پیش‌آزمون
عوامل مدیریتی	۰/۸۹۵
عوامل فنی و تخصصی	۰/۷۷۴
عوامل ساختاری و نهادی	۰/۷۶۱
سطح موفقیت	۰/۸۶۴
سطح استمرار	۰/۷۸۷

یافته‌های تحقیق

نتایج توصیفی حاصل از تحقیق در رابطه با ویژگی‌های فردی نشان داد که میانگین سنی پاسخگویان ۵۰/۱۳ سال با کمینه ۲۰ و بیشینه ۸۲ سال بود. بیش‌ترین فراوانی پاسخگویان (۴۷/۶ درصد) در گروه سنی ۵۱ سال و بالاتر و کمترین آن مربوط به گروه سنی ۳۰ سال و کمتر (۱۲ درصد) بود (جدول ۲). نتایج حاصل از توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نوع شغل نشان داد شغل اصلی ۸۵/۹ درصد پاسخگویان در بخش کشاورزی می‌باشد (جدول ۲). پاسخگویان این تحقیق از نظر جنسیت همه مرد بودند. نتایج به دست آمده بر حسب میزان تحصیلات نشان داد که ۱۳/۱ درصد از پاسخگویان بی‌سواد و بیش‌ترین فراوانی (۳۰/۴ درصد) سطح تحصیلات مربوط به افرادی است که دارای سطح سواد ابتدایی بوده‌اند. همچنین نتایج نشان داد که تنها ۷/۴ درصد از پاسخگویان دارای سطح تحصیلات لیسانس و بالاتر بوده‌اند (جدول ۲).

جدول ۲- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب ویژگی‌های

متغیر	فراوانی	درصد
سن	۳۰ سال و کمتر	۱۲
(میانگین: ۵۰/۱۳ سال؛	۳۱ تا ۴۰ سال	۱۷/۳
انحراف معیار: ۱۴/۷۰	۴۱ تا ۵۰ سال	۲۳
سال؛ کمینه ۲۰ و بیشینه ۸۲ سال)	۵۱ سال و بالاتر	۴۷/۶
بی‌سواد	۲۵	۱۳/۱
ابتدایی	۵۸	۳۰/۴
راهنمایی	۵۰	۲۶/۲
سطح تحصیلات	متوسطه	۱۴/۷
فوق‌دیپلم	۱۶	۸/۴
لیسانس و بالاتر	۱۴	۷/۴
کشاورزی	۱۶۴	۸۵/۹
وضعیت شغلی اصلی	غیر کشاورزی	۱۴/۱

میلیون تومان بوده است. همچنین نتایج نشان داد که بیشترین فراوانی درآمد از بخش کشاورزی نیز به گروه ۱۶-۳۰ میلیون تومان با فراوانی ۳۳/۸ درصد تعلق دارد (جدول ۳) از سوی دیگر نتایج حاصل از توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سطح زیر کشت نیز نشان داد، میانگین اراضی سطح زیرکشت برابر با ۱۲/۸ هکتار با کمینه ۰/۲ هکتار و بیشینه ۱۹۰ هکتار بوده است و بیشترین توزیع فراوانی سطح زیر کشت نیز به گروه ۱/۱ تا ۱۰ هکتار (۵۰/۸ درصد) تعلق دارد (جدول ۳).

نتایج حاصل از توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب ویژگی‌های اقتصادی آن‌ها نشان داد که میانگین سطح درآمد کل سالانه برابر ۲۹/۵ میلیون تومان با کمینه ۵ و بیشینه ۱۵۰ میلیون تومان می‌باشد. همچنین بیشترین فراوانی نیز به گروه ۱۶-۳۰ میلیون تومان با فراوانی ۳۹/۶ درصد تعلق داشت (جدول ۳). نتایج حاصل از توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سطح درآمد در بخش کشاورزی نیز نشان داد میانگین سطح درآمد کل برابر با ۲۶/۵ میلیون تومان با کمینه ۵ و بیشینه ۱۵۰

جدول ۳- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب ویژگی‌های اقتصادی

درصد	فراوانی (نفر)	متغیر	
۲۳	۴۴	۱۵ میلیون و کمتر	سطح درآمد کل (میانگین: ۲۹/۵ میلیون تومان؛ کمینه: ۵ و بیشینه ۱۵۰ میلیون تومان)
۳۰/۹	۵۹	۱۶-۳۰ میلیون	
۱۱/۵	۲۲	۳۱-۴۵ میلیون	
۱۲/۶	۲۴	۴۶ میلیون و بیشتر	
۲۲	۴۲	بدون پاسخ	
۳۰/۹	۵۹	۱۵ میلیون و کمتر	درآمد از بخش کشاورزی (میانگین: ۲۶/۵ میلیون تومان؛ کمینه ۵ و بیشینه ۱۵۰ میلیون تومان)
۲۵/۷	۴۹	۱۶-۳۰ میلیون	
۸/۴	۱۶	۳۱-۴۵ میلیون	
۱۱	۲۱	۴۶ میلیون و بیشتر	
۲۴/۱	۴۶	بدون پاسخ	
۱۷/۳	۳۳	۱ هکتار و کمتر	سطح زیر کشت (میانگین: ۱۲/۸ هکتار؛ کمینه ۰/۲، بیشینه ۱۹۰ هکتار)
۴۸/۷	۹۳	۱/۱ تا ۱۰ هکتار	
۱۳/۶	۲۶	۱۰/۱ تا ۲۰ هکتار	
۶/۸	۱۳	۲۰/۱ تا ۳۰ هکتار	
۹/۴	۱۸	۳۰/۱ هکتار و بالاتر	
۴/۲	۸	بدون پاسخ	

میانگین به ترتیب ۳/۴۷ و ۳/۴۶ دارای بالاترین و گویه «پرسنل کلینیک‌ها برای آشنایی من با خدمات خودشان از انواع روش‌های تبلیغاتی استفاده می‌کنند» با میانگین ۲/۲۱ دارای کم‌ترین اولویت بوده‌اند (جدول ۴).

نتایج حاصل از پژوهش در رابطه با اولویت بندی گویه‌های مرتبط با نقش عوامل مدیریتی کلینیک‌های گیاه پزشکی در سطح موفقیت و استمرار فعالیت آن‌ها نشان داد که گویه‌های «اطلاعاتی که پرسنل کلینیک‌ها به من می‌دهد مورد نیاز من می‌باشد.» و «پرسنل کلینیک‌ها افرادی صادق و قابل اطمینان هستند.» با

جدول ۴- اولویت‌بندی گویه‌های مرتبط با عوامل مدیریتی کلینیک‌های گیاه‌پزشکی

اولویت	گویه	میانگین*	انحراف معیار
۱	اطلاعاتی که پرسنل کلینیک‌ها به من می‌دهند مورد نیاز من می‌باشد.	۳/۴۷	۰/۹۸
۲	پرسنل کلینیک‌ها افرادی صادق و قابل اطمینان هستند.	۳/۴۶	۰/۹۹
۳	پرسنل کلینیک‌ها نسبت به توصیه‌های خود پایبند هستند.	۳/۴۴	۰/۹۰
۴	پرسنل کلینیک‌ها در ارتباط با من دلسوزانه رفتار می‌کنند.	۳/۴۳	۰/۹۸
۵	پرسنل کلینیک‌ها نسبت به مراجعات من احساس مسئولیت می‌کنند.	۳/۳۴	۱/۰۴
۶	پرسنل کلینیک‌ها من را نسبت به مشکلات احتمالی آگاه می‌کنند	۳/۲۹۸	۱/۰۵
۷	پرسنل کلینیک‌ها در مواقع حساس (مانند: ریزش سن یا ملخ یا سایر آفات خطرناک در منطقه) تصمیمات خوبی می‌گیرند.	۳/۲۹۳	۱/۰۲
۸	پرسنل کلینیک‌هایی که من به آن مراجعه می‌کنم، انتقاد پذیر هستند.	۳/۰۸	۰/۹۳
۹	پرسنل کلینیک‌ها برای حل مشکلات من با کارشناسان جهاد کشاورزی همکاری‌های لازم را انجام می‌دهند.	۳/۰۷	۰/۹۷
۱۰	پرسنل کلینیک‌ها به شیوه‌های مختلف سعی می‌کنند تا با من ارتباط مناسبی برقرار کنند.	۳/۰۴	۱/۰۵
۱۱	پرسنل کلینیک‌ها در برنامه‌های خود به نیازهای من توجه می‌کنند.	۲/۹۸	۱/۱۲
۱۲	پرسنل کلینیک‌ها برای حل مشکلات من با سایر افراد مثل همسایگان و فروشندگان سموم و همکاری‌های لازم را انجام می‌دهند.	۲/۹۷	۰/۹۸
۱۳	از وظایفی که کلینیک‌ها دارند اطلاع دارم.	۲/۶۶	۱/۱۶
۱۴	پرسنل کلینیک‌ها برای آشنایی من با خدمات خودشان از انواع روش‌های تبلیغاتی استفاده می‌کنند.	۲/۲۱	۱/۱۷
میانگین کل		۳/۱۳	۰/۶۵

*مقیاس: بر اساس طیف لیکرت (کاملاً مخالفم=۱، مخالفم=۲، نظری ندارم=۳، موافقم=۴، کاملاً موافقم=۵)

گویه «امکانات کلینیک‌های گیاه‌پزشکی» با میانگین ۲/۳۶ دارای کم‌ترین اولویت بودند.

جدول ۵- سطح بندی مرتبط با عوامل مدیریتی کلینیک‌های گیاه‌پزشکی

نگرش	فراوانی	درصد فراوانی
نامساعد (۱-۲/۳۳۹)	۲۱	۱۱
نظری ندارم (۳/۶۶۹)	۱۲۱	۶۳/۴
مساعد (۴/۶۷-۵)	۴۹	۲۵/۷
جمع کل	۱۹۱	۱۰۰

نتایج حاصل از سطح‌بندی دیدگاه پاسخگویان مبنی نقش عوامل مدیریتی کلینیک‌های گیاه‌پزشکی نیز بیانگر آن است که ۱۱ درصد از پاسخگویان ارزیابی ضعیف و ۶۳/۴ درصد ارزیابی متوسطی از این بخش داشته‌اند. (جدول ۵).

نتایج حاصل از تحقیق در رابطه با اولویت بندی گویه‌های مرتبط عوامل فنی و تخصصی همان‌گونه که در جدول (۶) آمده است، نشان داد که گویه «کارشناسان کلینیک‌ها چقدر با آفات و بیماری‌ها را می‌شناسند؟» با میانگین ۳/۷۶ دارای بالاترین اولویت و

جدول ۶- اولویت بندی گویه‌های مرتبط با عوامل فنی و تخصصی

اولویت	گویه	میانگین*	انحراف معیار
۱	کارشناسان کلینیک‌ها چقدر آفات و بیماری‌ها را می‌شناسند؟	۳/۷۶	۰/۸۷
۲	کارشناسان کلینیک‌ها چقدر با انواع محصولات و آب و هوای منطقه آشنا هستند؟	۳/۶۵	۰/۹۰
۳	کارشناسان کلینیک‌ها چقدر به آفات و بیماری‌هایی که در منطقه هست آشنایی دارند؟	۳/۶۳	۰/۹۱
۴	کارشناسان کلینیک‌ها در بازدیدها مشکلات مزارع را چقدر درست تشخیص می‌دهند؟	۳/۶۳	۰/۸۵
۵	مهارت کارشناسان در تشخیص و مبارزه با مشکلات مزارع چقدر است؟	۳/۵۸	۰/۸۷
۶	اطلاعاتی که از کارشناسان می‌گیرید چقدر قابل اجرا است؟	۳/۵۲	۰/۸۰
۷	کلینیک‌های گیاه‌پزشکی تا چه میزان در حل مشکلات شما مفید هستند؟	۳/۳۳	۱/۰۲
۸	دانش و مهارتی که از کارشناسان دریافت می‌کنید را تا چه میزان اجرا می‌کنید؟	۳/۳۰	۰/۸۸
۹	کلینیک‌های گیاه‌پزشکی از نظر تجهیزات فنی چقدر مجهز هستند؟	۲/۳۷	۱/۰۸
۱۰	امکانات کلینیک‌های گیاه‌پزشکی را چطور ارزیابی می‌کنید؟	۲/۳۶	۱/۱۰
میانگین کل		۳/۳۱	۰/۶۸

*مقیاس: بر اساس طیف لیکرت (خیلی کم=۱، کم=۲، تا حدودی=۳، زیاد=۴، خیلی زیاد=۵).

دارای بالاترین اولویت و گویه «مقرراتی که در کلینیک‌های های گیاه پزشکی وجود دارد تا چه میزانی بیش از اندازه (دست و پا گیر) هستند؟» با میانگین ۱/۱۷ دارای کم‌ترین اولویت بوده‌اند (جدول ۸).

جدول ۷- سطح بندی مرتبط با عوامل فنی و تخصصی

سطح	فراوانی	درصد فراوانی
کم	۱۲	۶/۳
متوسط	۱۲۳	۶۴/۴
زیاد	۵۶	۲۹/۳
جمع کل	۱۹۱	۱۰۰

نتایج حاصل از سطح‌بندی دیدگاه پاسخگویان در ارتباط با دانش و عملکرد فنی و تخصصی کارشناسان کلینیک‌های گیاه پزشکی نیز نشان داد ۶۴/۴ درصد از پاسخگویان عملکرد کارشناسان را متوسط و ۶/۳ درصد پاسخگویان عملکرد کارشناسان را ضعیف ارزیابی نموده‌اند (جدول ۷).

نتایج حاصل از تحقیق در ارتباط با اولویت بندی گویه‌های مربوط به نقش عوامل ساختاری و نهادی نشان داد گویه «چقدر کلینیک‌های گیاه پزشکی از مزارع شما به صورت رایگان بازدید می‌کنند؟» با میانگین ۲/۵۶

جدول ۸- اولویت‌بندی گویه‌های مرتبط با عوامل ساختاری و نهادی

گوینه	میانگین*	انحراف معیار
۱ چقدر کلینیک‌های گیاه پزشکی از مزارع شما به صورت رایگان بازدید می‌کنند؟	۲/۵۶	۱/۲۳
۲ سازمان جهاد کشاورزی تا چه اندازه شما را برای دریافت خدمات به کلینیک‌ها ارجاع می‌دهند؟	۲/۴۱	۱/۲۹
۳ چقدر تحت پوشش خدمات رایگان کلینیک‌ها قرار می‌گیرید؟	۲/۱۰	۱/۲۵
۴ تا چه میزان کلینیک‌های گیاه پزشکی انواع نهاده‌ها و تله‌ها را به صورت رایگان در اختیار شما قرار می‌دهند؟	۱/۹۱	۱/۳۲
۵ پیچیدگی‌هایی که برای دریافت خدمات از کلینیک‌ها وجود دارد تا چه میزان شما را خسته می‌کند؟	۱/۶۹	۱/۳۷
۶ با قوانینی که برای ارائه خدمات توسط کلینیک‌ها وجود دارد آشنا هستید؟	۱/۴۳	۱/۳۳
۷ از نظر اداری برای دریافت خدمات از کلینیک‌ها چقدر معطل می‌شوید؟	۱/۴۰	۱/۳۷
۸ دولت تا چه میزانی از شما برای دریافت خدمات از کلینیک‌ها حمایت می‌کند؟	۱/۲۵	۱/۳۷
۹ مقرراتی که در کلینیک‌های گیاه پزشکی وجود دارد تا چه میزانی بیش از اندازه (دست و پا گیر) هستند؟	۱/۱۷	۱/۰۹
میانگین کل	۱/۷	۰/۶۸

*مقیاس: بر اساس طیف لیکرت (به هیچ‌وجه=۰، خیلی کم=۱، کم=۲، تا حدودی=۳، زیاد=۴، خیلی زیاد=۵).

نتایج حاصل از تحقیق در رابطه با اولویت بندی گویه‌های مرتبط با سطح موفقیت پاسخگویان همان گونه که در جدول (۱۰) آمده است، نشان داد که گویه‌های «کارشناسان چقدر اطلاعات و مشاهدات در هر بازدید را ثبت می‌کنند؟» با میانگین ۳/۸۰ دارای بالاترین اولویت و گویه «کارشناسان چقدر استفاده درست از ادوات سم‌پاشی و نحوه سم‌پاشی را به شما آموزش می‌دهند؟» با میانگین ۲/۳۷ دارای کم‌ترین اولویت بوده‌اند.

نتایج حاصل از سطح‌بندی دیدگاه پاسخگویان در ارتباط با نقش عوامل ساختاری و نهادی نیز نشان داد ۵۱/۳ درصد از پاسخگویان نقش این عوامل را ضعیف ۴۶/۶ متوسط و ۲/۱ درصد نقش عوامل ساختاری و نهادی را زیاد ارزیابی کرده‌اند (جدول ۹).

جدول ۹- سطح بندی مرتبط با عوامل ساختاری و نهادی

سطح	فراوانی	درصد
کم	۹۸	۵۱/۳
متوسط	۸۹	۴۶/۶
زیاد	۴	۲/۱
جمع کل	۱۹۱	۱۰۰

جدول ۱۰- اولویت بندی گویه‌های مرتبط با سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی

گوپه	میانگین*	انحراف معیار
۱ کارشناسان کلینیک‌ها چقدر اطلاعات و مشاهدات را در هر بازدید را ثبت می‌کنند؟	۳/۰۸	۰/۹۱
۲ کارشناسان کلینیک‌ها چقدر می‌توانند مزارع و مشکلات گیاهی شما را مدیریت کنند	۲/۹۰	۱/۰۰
۳ کارشناسان چقدر انجام عملیات زراعی مبارزه با علف‌های هرز و مبارزه با آفات را اطلاع رسانی می‌کنند؟	۲/۷۸	۰/۹۵
۴ کارشناسان چقدر بازدیدهای مستمر برای بررسی وضعیت آفات را انجام می‌دهند؟	۲/۶۶	۱/۰۹
۵ کارشناسان کلینیک‌ها چقدر به مبارزه به موقع با آفات و بیماری‌ها نظارت دارند؟	۲/۶۵	۱/۰۸
۶ کارشناسان چقدر بر انجام عملیات زراعی مبارزه با علف‌های هرز نظارت می‌کنند؟	۲/۵۹	۰/۹۵
۷ کارشناسان کلینیک‌ها تا چه میزان آفات و بیماری‌های مزارع شما را کنترل می‌کنند	۲/۵۸	۱/۰۶
۸ کلینیک‌ها چقدر به مبارزه و کنترل غیر شیمیایی آفات در طول فصل زراعی نظارت دارند؟	۲/۵۰	۰/۹۹
۹ کارشناسان چقدر بر استفاده درست از ادوات سم‌پاشی و نحوه سم‌پاشی نظارت می‌کنند؟	۲/۳۹	۱/۰۳
۱۰ کارشناسان چقدر استفاده درست از ادوات سم‌پاشی و نحوه سم‌پاشی را به شما آموزش می‌دهند؟	۲/۳۷	۱/۰۱
میانگین کل	۲/۶۵	۰/۷۶

*مقیاس: بر اساس طیف لیکرت (خیلی کم=۱، کم=۲، تا حدودی=۳، زیاد=۴، خیلی زیاد=۵)

مزارع موافق هستیم.» با میانگین ۳/۶۸ دارای بالاترین اولویت و گوپه «مشکلات و پیچیدگی‌هایی که در ارائه خدمات توسط کلینیک‌ها وجود دارد باعث شده که من و بسیاری از کشاورزان به کلینیک‌ها مراجعه نکنیم» با میانگین ۲/۲۷ دارای کم‌ترین اولویت بودند.

جدول ۱۱- سطح بندی مرتبط با سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی

سطح موفقیت	فراوانی	درصد فراوانی
کم (۱-۲/۳۳۹)	۷۰	۳۶/۶
متوسط (۲/۳۴-۳/۶۶۹)	۹۶	۵۰/۳
زیاد (۲/۶۷-۵)	۲۵	۱۳/۱
جمع کل	۱۹۱	۱۰۰

نتایج حاصل از سطح بندی پاسخگویان در ارتباط با سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی نیز همان طور که در جدول (۱۱) آمده است، نشان داد ۵۰/۳ درصد از پاسخگویان ارزیابی متوسط، ۳۶/۶ درصد ارزیابی پایین و تنها ۱۳/۱ درصد ارزیابی در سطح بالا از سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در مدیریت پایدار فعالیت‌های کشاورزی داشته‌اند.

نتایج حاصل از تحقیق در رابطه با اولویت بندی گوپه‌های مرتبط با سطح استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی بر اساس تداوم فعالیت‌ها پاسخگویان همان گونه که در جدول (۱۲) آمده است، نشان داد گوپه‌های «با فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در سطح

جدول ۱۲- اولویت بندی گویه‌های مرتبط با سطح استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی

میانگین*	انحراف معیار	گویه
۳/۶۸	۱/۰۲	۱ با فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در سطح مزارع موافق هستم.
۳/۴۱	۱/۰۲	۲ من وجود کلینیک‌ها را پذیرفته‌ام و خدمات آن‌ها را مورد استفاده قرار می‌دهم.
۳/۲۳	۱/۰۰	۳ رفتار مناسب کارشناسان و مدیران کلینیک‌ها باعث شده که آن‌ها جایگاه مناسبی در بین ما داشته باشند.
۳/۱۲	۱/۰۴	۴ با توجه به خدماتی که کلینیک‌ها ارائه می‌دهند آینده‌ی خوبی برای آنها پیش‌بینی می‌کنم.
۳/۱۲	۰/۹۵	۵ خدمات فنی و مشاوره‌ای مناسب کلینیک‌ها به کشاورزان باعث مراجعه بیشتر من به کلینیک‌ها شده است.
۳/۰۳	۱/۱۱	۶ از دریافت خدمات کلینیک‌های گیاه پزشکی راضی هستم.
۳/۰۰	۱/۰۶	۷ دریافت خدمات فنی و مشاوره‌ای ارزان قیمت سبب مراجعه بیشتر من به کلینیک‌ها شده است.
۲/۹۵	۱/۱۷	۸ ترجیح می‌دهم برای گرفتن مشاوره و رفع مشکلات آفات مزارع خود از خدمات کلینیک‌ها استفاده کنم و حتی هزینه آن را پرداخت کنم
۲/۹۲	۱/۱۰	۹ کلینیک‌ها با ارائه خدمات‌های خوب و مناسب، توجه من را به خود جلب کرده‌اند.
۲/۸۲	۰/۹۲	۱۰ هزینه‌های دریافتی کلینیک‌ها در مقایسه با سایر بخش‌های مرتبط باعث دریافت بیشتر خدمات از آن‌ها شده است.
۲/۷۱	۱/۱۲	۱۱ ارائه خدمات‌های رایگان کلینیک‌ها باعث دریافت خدمات بیشتر از کلینیک‌ها شده است.
۲/۵۶	۱/۱۸	۱۲ من نگرش مثبتی نسبت به استفاده از خدمات کلینیک‌ها ندارم
۲/۳۴	۱/۲۴	۱۳ با وضعیت موجود اگر کلینیک‌ها تعطیل شوند خیلی بهتر می‌باشد.
۲/۲۷	۱/۱۶	۱۴ مشکلات و پیچیدگی‌هایی که در ارائه خدمات توسط کلینیک‌ها وجود دارد باعث شده که من و بسیاری از کشاورزان به کلینیک‌ها مراجعه نکنیم.
۲/۹۴	۰/۵۴	میانگین کل

*مقیاس: بر اساس طیف لیکرت (کاملاً مخالفم=۱ مخالفم=۲، نظری ندارم=۳، موافقم=۴، کاملاً موافقم=۵).

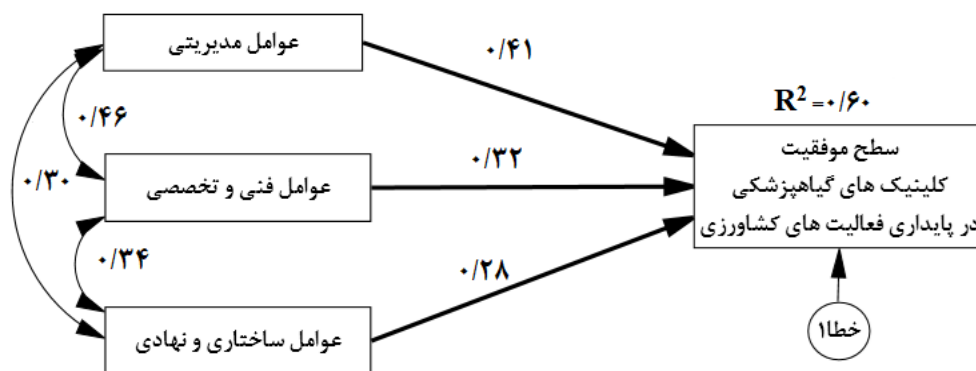
و نهادی تبیین کننده ۶۰ درصد از تغییرات سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در فعالیتهای پایدار کشاورزی در میان پاسخگویان می‌باشد (شکل ۲).

جدول ۱۳- سطح بندی استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی

درصد فراوانی	فراوانی	سطح استمرار فعالیت
۱۴/۷	۲۸	کم (۱-۲/۳۳۹)
۷۳/۳	۱۴۰	متوسط (۲/۳۴-۳/۶۶۹)
۱۲/۰	۲۳	زیاد (۲/۶۷-۵)
۱۰۰	۱۹۱	جمع کل

نتایج حاصل از سطح بندی پاسخگویان در ارتباط با سطح استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی بر اساس تداوم در فعالیتهای خود نیز همان طور که در جدول (۱۳) آمده است، نشان داد ۷۳/۳ درصد از پاسخگویان ارزیابی متوسط، ۱۴/۷ ارزیابی پایین و تنها ۱۲ درصد ارزیابی بالایی از استمرار فعالیت آن‌ها داشته‌اند.

به منظور بررسی عوامل موثر بر موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در فعالیتهای پایدار کشاورزی در میان پاسخگویان از مدل مسیری مانند آنچه در شکل ۱ آمده است، استفاده گردید. نتایج نشان می‌دهد که عوامل مدیریتی، فنی و تخصصی و ساختاری

شکل ۲- مدل مسیر عوامل موثر بر سطح موفقیت کلینیک های گیاه پزشکی در استمرار فعالیت های کشاورزی

داری=0/001)، فنی و تخصصی(β=0/324 و سطح معنی داری=0/001) و ساختاری و نهادی (β=0/281 و سطح معنی داری=0/001) بر سطح موفقیت کلینیک های گیاه پزشکی معنی دار می باشد (جدول ۱۴).

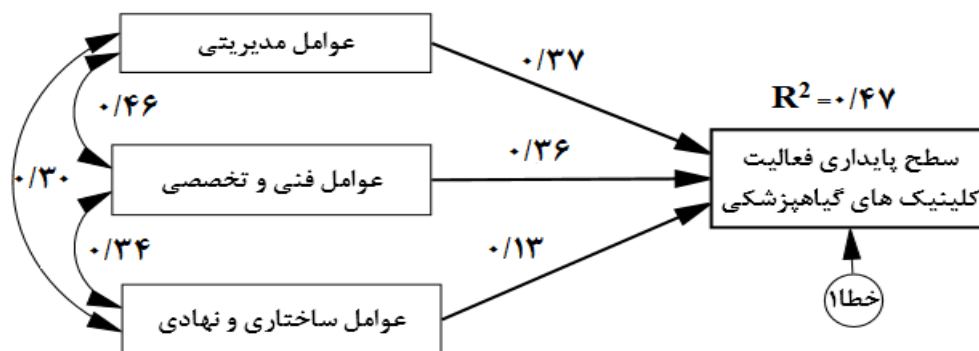
نتایج آزمون اثر این عوامل بر سطح موفقیت کلینیک های گیاه پزشکی در فعالیت های پایدار کشاورزی همان گونه که در جدول ۱۲ آمده است نشان داد که اثر عوامل مدیریتی (β=0/409 و سطح معنی

جدول ۱۴- ضرایب رگرسیونی عوامل موثر بر موفقیت کلینیک های گیاه پزشکی در فعالیت های پایدار کشاورزی

متغیر	مقدار غیراستاندارد	خطای استاندارد	ضریب استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معنی داری
عوامل مدیریتی	0/475	0/061	0/409	7/836	0/001
عوامل فنی و تخصصی	0/370	0/061	0/324	6/103	0/001
عوامل ساختاری و نهادی	0/301	0/053	0/281	5/735	0/001

۴۷ درصد از تغییرات استمرار فعالیت فعالیت کلینیک های گیاه پزشکی در میان پاسخگویان می باشد (شکل ۳).

به منظور بررسی عوامل موثر بر استمرار فعالیت فعالیت کلینیک های گیاه پزشکی در میان پاسخگویان از مدل مسیری مانند آنچه در شکل ۳ آمده است، استفاده گردید. نتایج نشان می دهد که این عوامل تبیین کننده

شکل ۳- مدل مسیر عوامل موثر بر استمرار فعالیت کلینیک های گیاه پزشکی

گونه که در جدول ۱۳ آمده است، نشان داد که اثر عوامل مدیریتی (β=0/371 و سطح معنی داری=0/001)،

نتایج آزمون عوامل موثر بر استمرار فعالیت فعالیت کلینیک های گیاه پزشکی جنوب استان تهران همان

فنی و تخصصی ($\beta=0/363$ و سطح معنی داری=0/001) و ساختاری و نهادی ($\beta=0/128$ و سطح معنی داری=0/024) بر سطح استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی معنی دار می‌باشد (جدول ۱۵).

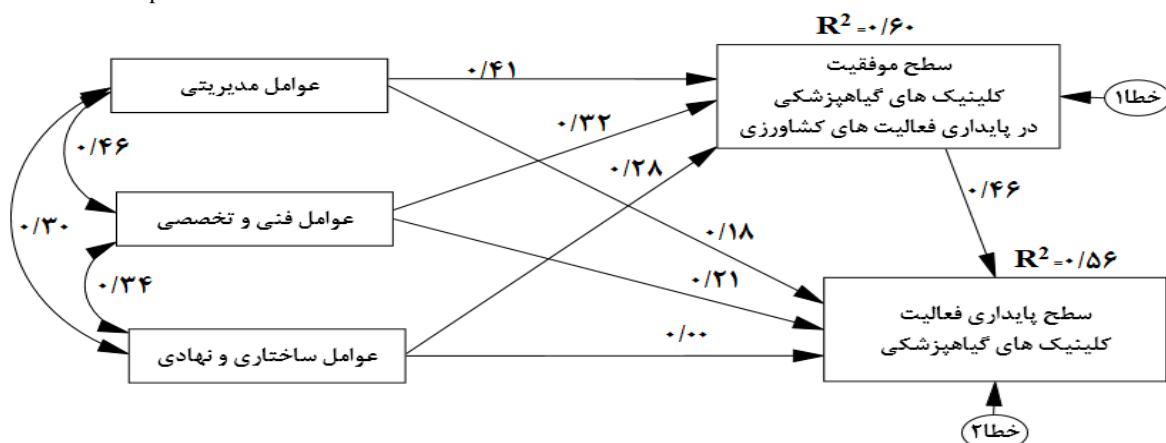
جدول ۱۵- ضرایب رگرسیونی عوامل موثر بر سطح استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی

متغیر	مقدار غیراستاندارد	خطای استاندارد	ضریب استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معنی داری
عوامل مدیریتی	0/316	0/051	0/371	6/147	0/001
عوامل فنی و تخصصی	0/304	0/051	0/363	5/922	0/001
عوامل ساختاری و نهادی	0/128	0/045	0/128	2/256	0/024

میان عوامل موثر بر استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی از روش خودگردان سازی^۱ استفاده گردید.

به منظور تست اثر میانجی موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در فعالیتهای پایدار کشاورزی در رابطه

1. Bootstrap

شکل ۴- مدل مسیر میانجی عوامل موثر بر استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی از طریق موفقیت آن‌ها در فعالیتهای پایدار کشاورزی

و تخصصی ($\beta=0/149$ و سطح معنی داری=0/001) و ساختاری و نهادی ($\beta=0/130$ و سطح معنی داری=0/001) بر پایه فعالیتهای کلینیک‌های گیاه پزشکی از طریق متغیر میانجی موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در فعالیتهای پایدار کشاورزی معنی دار می‌باشد (جدول ۱۶).

نتایج به دست آمده از اجرای روش خودگردان سازی برای آزمون اثر غیرمستقیم عوامل موثر بر استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه پزشکی از طریق موفقیت کلینیک‌های گیاه پزشکی در فعالیتهای پایدار کشاورزی همان گونه که در جدول (۱۶) نشان داده شده است، حاکی از آن است که؛ اثر غیر مستقیم عوامل مدیریتی ($\beta=0/189$ و سطح معنی داری=0/001)، فنی

جدول ۱۶- نتایج اثر میانجی عوامل موثر بر استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی از طریق موفقیت آن‌ها در فعالیتهای پایدار کشاورزی بر اساس روش خودگردان سازی

متغیر	مقادیر استاندارد شده غیرمستقیم	خطای استاندارد اثر غیرمستقیم	بوت استرپ	
			کران پایین	کران بالا
عوامل مدیریتی	۰/۱۸۹	۰/۰۳۷	۰/۱۲۴	۰/۲۷۵
عوامل فنی و تخصصی	۰/۱۴۹	۰/۰۴۰	۰/۰۷۹	۰/۲۴۰
عوامل ساختاری و نهادی	۰/۱۳۰	۰/۰۳۴	۰/۰۷۲	۰/۲۰۹

بحث و نتیجه گیری

دستیابی به توسعه پایدار کشاورزی نه تنها یکی از اهداف اصلی توسعه هزاره سوم بوده (UN, 2012)، بلکه این مهم به عنوان یکی از اهداف اصلی توسعه پایدار پس از سال ۲۰۱۵ در راستای پایان دادن به فقر، امنیت غذایی، بهبود سطح تغذیه، افزایش سطح سلامت و رفاه جامعه روستایی مورد توجه قرار گرفته است (UN, 2015). حمایت از بخش کشاورزی در کشورهای مختلف با استفاده از ابزارهای گوناگون و عمدتاً برای رسیدن به اهدافی همچون افزایش درآمد کشاورزان، حمایت از تولیدکنندگان داخلی و رفع وابستگی، حفظ اشتغال و کاهش فقر صورت می‌گیرد. همچنین در تحلیل برنامه‌ها و سیاست‌های وزارت جهاد کشاورزی در کشور مشاهده می‌گردد که کشاورزان وابستگی بالایی به نهاده‌های شیمیایی در کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی دارند و به دلیل پیامدهای استفاده بی‌رویه این نهاده‌ها بر محیط زیست و سلامت انسان‌ها نگرانی‌های بسیاری همواره وجود داشته است. یکی از برنامه‌ها و راهکارهای کاهش استفاده از کود و سموم شیمیایی همچنین ترویج تولید محصول سالم تشکیل کلینیک‌های گیاه‌پزشکی بوده است. در حقیقت تشکیل کلینیک‌های گیاه‌پزشکی معرفی رهیافت و رسالت جدیدی از ترویج کشاورزی نیز تلقی می‌گردد. به طوری که Bentley et al (2011) و همچنین Bentley & Boa, 2011; Karamidehkordi (Ansari, 2013) نیز در پژوهش‌های خود نشان دادند که فعالیتهای کلینیک گیاه‌پزشکی منجر به کاهش فقر، کاهش در استفاده از آفت‌کش‌ها، افزایش در میزان برداشت محصول و مواردی از این قبیل شده و موجب

بهبود ظرفیتهای تشخیص، گسترش، و ترویج ارتباطات محلی و تعامل بهتر کشاورزان مناطق مختلف با سازمان‌ها و مراکز ذی‌ربط در جهت حل مشکلات آن‌ها را در پی داشته است. بنابراین نتایج تحقیق حاضر نیز حاکی از آن بود که ۷۳/۳ درصد از پاسخگویان سطح استمرار فعالیت و ۵۰/۳ درصد سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی را در حد متوسط ارزیابی کردند. همچنین نتایج در بخش استنباطی نیز بیان‌گر آن بود که اثر هر سه عامل مدیریتی، فنی و تخصصی، ساختاری و نهادی بر سطح موفقیت و استمرار فعالیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی معنی‌دار بوده و این عوامل تبیین‌کننده ۶۰ درصد از تغییرات سطح موفقیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی و همچنین ۴۷ درصد از تغییرات سطح استمرار فعالیت آن‌ها در میان پاسخگویان می‌باشند. در حقیقت کشاورزان اطلاعات دریافتی از سوی کلینیک‌های گیاه‌پزشکی را مفید می‌دانند اما به نظر می‌رسد ارتباط مستمری بین آن‌ها و کلینیک‌های گیاه‌پزشکی وجود ندارد، تبلیغات و اطلاع‌رسانی خوبی در زمینه اهمیت کلینیک‌های گیاه‌پزشکی وجود ندارد و کارکرد این مراکز برای بسیاری از بهره‌برداران مبهم می‌باشد. موارد فوق یکی از دلایل اصلی ضعف مدیریتی کلینیک‌های گیاه‌پزشکی تلقی می‌گردد. از سوی دیگر نارضایتی کشاورزان از امکانات و تجهیزات کلینیک‌های گیاه‌پزشکی، مناسب نبودن ارتباط و همکاری کارشناسان کلینیک‌های گیاه‌پزشکی با سایر همکاران و فروشندگان نهاده‌های کشاورزی می‌تواند یکی دیگر از دلایل عدم دریافت خدمات توسط کشاورزان را در پی داشته باشد که در این صورت دانش و تخصص کارشناسان کلینیک نیز عملیاتی نمی‌گردد. همچنین حمایت‌های دولتی از

پیشنهاد می‌گردد کارشناسان سازمانی و ستادی با تشکیل اتاق‌های فکر و جلسات دوره‌ای نیازمندی‌ها مشکلات و پیشنهادهای مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی را مطلع شده و جهت بهبود وضعیت کلینیک‌های گیاه پزشکی اقدامات لازم را انجام دهند.

پیشنهاد می‌گردد مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی از نتایج این مطالعه و پژوهش‌های آتی در این زمینه جهت بهبود عملکرد خود استفاده نمایند. همچنین مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی و کارشناسان و مدیران ستادی و سازمانی، از طرح‌های پژوهشی که موجب شناسایی پتانسیل‌ها و مشکلات آن‌ها می‌باشد حمایت نموده و همکاری لازم را با موسسات تحقیقاتی داشته باشند.

پیشنهاد می‌گردد مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی از کارشناسان و فارغ‌التحصیلان با رشته تخصصی مرتبط جهت مدیریت و نظارت و کنترل آفات و بیماری‌های باغات و مزارع استفاده نمایند.

پیشنهاد می‌گردد مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی ترتیبی اتخاذ کنند تا کارشناسان کم تجربه، به همراه کارشناسان حرفه‌ای تر جهت بازدید به مزارع و باغات اعزام شوند و کارشناسان با تجربه تر یافته‌های خود را با کارشناسان کم تجربه به اشتراک بگذارند.

پیشنهاد می‌گردد سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی و سازمان حفظ نباتات جهاد کشاورزی با همکاری بیشتر نسبت به ساماندهی و پهنه‌بندی مجدد فروشندگان سموم کشاورزی و نهاده‌های کشاورزی اقدام کنند. همچنین با همکاری بیشتر با سازمان تعزیرات و سایر مراجع ذی‌صلاح نسبت به ساماندهی و جمع‌آوری مراکز فروش نهاده غیر مجاز؛ دست افراد سودجو و فرصت طلب را از این عرصه کوتاه نمایند.

پیشنهاد می‌گردد سازمان جهاد کشاورزی نظارت بیشتری بر عملکرد فروشندگان نهاده‌های کشاورزی و کلینیک‌های گیاه پزشکی داشته باشند. با بررسی و نظرسنجی برنامه‌ای ترتیب دهند تا کلینیک‌های گیاه پزشکی و فروشندگان سموم همکاری لازم را با همدیگر داشته باشند و با فروش سموم بدون نسخه گیاه پزشک شدیداً برخورد کنند.

کشاورزان و کلینیک‌های گیاه پزشکی، سعی در برقراری ارتباط بهتر میان آن دو نیز می‌تواند بسیار حائز اهمیت باشد.

پیشنهادهای

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش جهت استمرار فعالیت و موفقیت روز افزون کلینیک‌های گیاه پزشکی پیشنهاد می‌گردد:

پیشنهاد می‌گردد مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی نیازهای جامعه را شناسایی کرده و با استفاده از همفکری و مشورت بین کارشناسان خود و همچنین کارشناسان جهاد کشاورزی آن‌ها را اولویت‌بندی نموده و در دستور کار خود قرار دهند.

پیشنهاد می‌گردد مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی برنامه‌ای را ترتیب دهند تا نظرات و پیشنهادهای کشاورزان و ارباب رجوعان را دریافت، ثبت و رسیدگی کنند و همچنین از پیشنهادهای و انتقادات سازنده استقبال نمایند.

پیشنهاد می‌گردد مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی با مطالعات بیشتر و دقت عمل لازم مهارت‌های کلامی و ارتباطی خود را با همکاران و کشاورزان تقویت نموده و با فراهم سازی بستری مناسب، سبب بهبود ارائه خدمات گردد.

پیشنهاد می‌گردد مدیران و مسؤلین فنی کلینیک‌های گیاه پزشکی سطح دانش خود را نسبت به آفات و بیماری‌های منطقه افزایش داده و با مراکز و موسسات تحقیقاتی همکاری‌های لازم را داشته باشند.

پیشنهاد می‌گردد سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی با همکاری سازمان حفظ نباتات جهاد کشاورزی به عنوان متولیان کلینیک‌های گیاه پزشکی با برگزاری دوره‌های آموزشی به صورت عملی و میدانی سطح دانش و مهارت کارشناسان کلینیک‌های گیاه پزشکی را بهبود ببخشند.

پیشنهاد می‌گردد کارشناسان کلینیک‌های گیاه پزشکی در توصیه‌ها و ارائه خدمات تشخیصی و نسخه نویسی علاوه بر رعایت اصل انصاف به گروهی و با مشورت همکاران خود فعالیت نموده و حد الامکان از ارائه توصیه به صورت فردی بپرهیزند.

پیشنهاد می‌گردد مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی با همکاری یکدیگر انجمن گیاه پزشکی را مجدد سامان دهی نمایند و سازمان نظام مهندسی و جهاد کشاورزی نیز در این راستا بهبود و تشکیل این تشکل را تسهیل نمایند.

پیشنهاد می‌گردد مدیران کلینیک‌های گیاه پزشکی در مبارزه با آفات و بیماری‌ها در منطقه تجربیات خود را از طریق شبکه‌های اجتماعی و نشست‌های مشترک به اشتراک گذارند و با یکدیگر همکاری‌های لازم را داشته باشند.

پیشنهاد می‌گردد پروژه‌ها و یارانه‌های دولتی که در قالب برنامه‌های شبکه مراقبت به کلینیک‌های گیاه پزشکی واگذار می‌گردد حذف و یا اصلاح شوند تا کلینیک‌های گیاه پزشکی یا با استفاده از سایر برنامه‌های خود موفقیت کسب نمایند و یا از صحنه حذف گردند. چرا که فعالیت غیر مثمر علاوه بر اتلاف منابع کارآمدی نیز ندارد.

پیشنهاد می‌گردد کلینیک‌های گیاه پزشکی جهت تدوام در فعالیتهای خود، از برنامه‌های کلینیک‌های موفق در دنیا و سایر استان‌ها الگو بگیرند و آن‌ها را در برنامه ریزی‌های خود بکار بگیرند.

REFERENCES

1. Abang, F. A., Kouamé, M. C., Abang, M., Hanna, R., and Fotso, K.A. (2014). Assessing vegetable farmer knowledge of diseases and insect pests of vegetable and management practices under tropical conditions. *International Journal of Vegetable Science*, 20(3), 240-253.
2. Abbasi, E., Sarami Froushani, M., Farhadian, H. & Norozi, A. (2015). Farmers' satisfaction regarding agricultural consulting, technical and engineering services corporations in Markazi Province. *Iranian Journal of Agricultural Economic and Development Research*, 46 (2), 285-296. (In Farsi).
3. Andersson, H., Tago, D., and Treich, N. (2014). Pesticides and health: A review of evidence on health effects, valuation of risks and benefit- cost analysis. *Reference Measurement in Health*, 1- 61.
4. Baden-Fuller, C., & Haefliger, S. (2013). Business models and technological innovation. *Long range planning*, 46(6), 419-426.
5. Bartlett, J., Kotrlík, J., and Higgins, C. (2001), Organizational research: Determining appropriation sample size in survey research. *Information Technology, Learning, and Performance Journal*, 19 (1): 43-50.
6. Bentley, J. W., Boa, E. and Danielsen, S. 2009. Plant Health Clinics in Bolivia 2000-2009: operations and preliminary results. *Food Security*, 1(3) Pp: 371-386.
7. Bentley, J., Boa, E., Almendras, F., Franco, P., Antezana, O., Diaz, O., Franco, J., and Villarroel, J. 2011. How farmers benefit from plant clinics: an impact study in Bolivia. *International Journal of Agricultural sustainability* 9(3). pp: 393-408.
8. Bewsell, D. & Kaine, G. 2004. Understanding the impact of context: A new Approach to understanding the adoption of improved pest and disease management practices. *Jornal of American International Agricultural Extension*. In: Proceedings of the 20th Annual Conference, Dublin, Ireland: 682-693.
9. Farahmand, M., Roosta, K & Mohamad Gholinya, J. (2014). An analysis of the effectiveness of the extension activities of plant clinics in the acceptance of IPM from the Gardeners' viewpoint of South Khorasan Province in the Years 91-92. Fifth Congress of Science and Education on Agricultural and Natural Resources of Iran and the First International Conference on Village Consulting Services in Asia and the Pacific, 10-12. (In Farsi).
10. Henahan, B. M., Hardesty, S.H., Shultz, M. and Wells, J. 2011. "New cooperative development issues" choices-the Magazine of food, farm and resource issues, JEL Classifications. Pp: 13, L22, L43.
11. hezar jaribi, J. (2010). Identifying and investigating the factors affecting the success of cooperatives (a case study on cooperatives in the Province of Qom). *Social Development & Welfare Planning*, 1(2), 83-112. (In Farsi).
12. Hosseini, S. S., Pakravan, M. R., Gilanpour, O., and Atghayi, M. 2012. Investigating the Effects of Protection Policy on Agriculture Sector TFP. *Agricultural Economics and Development*, 25 (4). Pp: 507-516.
13. Hosseini, S.S.; Pakravan, M.R.; Gilanpour, O.; Atghayi, M. (2012). Investigating the Effects of Protection Policy on Agriculture Sector TFP. *Journal of Agricultural Economics & Development*, 25 (4), 507-516. (In Farsi).
14. Javaheri Deljo, N., (2009). Remove subsidies of vegetable pesticides. *Monthly magazine of Livestock and agro industry*, 116, 17. (In Farsi).

15. Karamidehkordi, E. & Ansari, A. (2013). An analysis of the information systems of plant health management in the world and lessons to promote Iranian agriculture. Third National Conference on Agricultural and Food Industries, Islamic Azad University, Fasa Branch. 1-3. (In Farsi).
16. Khiabani, H., & Kochaki, A. (2002). *Basics of Agricultural Ecology*. Mashhad Publishing Jihad University of Mashhad University. (In Farsi).
17. Mahdian Broujeni, M. & Ahmadvand, M. (2012). Determinants of agricultural engineering and technical consulting services firms (AETCSFs) Activities in Broujen County. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 8 (1), 17-33. (In Farsi).
18. Mehrabanyan, A. & Moazzeni, S. (2008). Study subsidies paid and government credits to the agricultural sector in Iran and the experiences of other countries. Institute for Agricultural Planning and Economics Research publisher, Tehran Researches Research Processes Management. (In Farsi).
19. Mehri, K., zarifian, Sh. & Kohestani, H. (2014) Survey of farmers' satisfaction from the performance of agricultural engineering and technical consulting services firms in East Azerbaijan Province and the factors affecting it. Fifth Congress of Science and Education on Agricultural and Natural Resources of Iran and the First International Conference on Village Consulting Services in Asia and the Pacific. 7-11. (In Farsi).
20. Mohebi Asfali, M. & Zamani Myandashti, N. (2014). Factors Affecting the Use of Subsidy by Members of Fars Medical Plant Clinics Using the Technology Acceptance Model (TAM). Fifth Congress of Science and Education on Agricultural and Natural Resources of Iran and the First International Conference on Village Consulting Services in Asia and the Pacific, 2-8. (In Farsi).
21. Naderi Mahdei, K., Zanganeh, A. & Pouya, M. (2016). Pathology of Agricultural Engineering, Technical and Consulting Companies: The Case of Hamedan and Malayer Counties. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 12(2), 137-149. (In Farsi).
22. Nejhadiran, F., Alavi Matin, y. & Firouzi, K. (2011). Investigating the Relationship between Intra-Organizational Factors and the Success Rate of Urmia City Credit Cooperatives. *Cooperation and agriculture*, 22(5), 145-161. (In Farsi).
23. Rahimi, M. K., Zarafshani, K., Rostami, F. & Nori, M. (2015). Evaluation of the Performance of Agricultural Development Service Firms (ADSF) in Zanjan Province using AHP. *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, 10 (2), 153-163. (In Farsi).
24. Rezaee, R., Gholifar, A., Safa, L. & Kazemi, M. (2012). Identifying barriers to development of corporate entrepreneurship in agricultural engineering and technical consulting services firms of Zanjan Province. *Journal of Entrepreneurship Development*, 4 (4), 27-46. (In Farsi).
25. Rivera, M. W. and Sulaiman, R. V. 2009. Extension: Object of reform, engine for innovation. *Outlook on Agriculture*, 38 (3). Pp: 267-273. Ahmadpour Dariani, M., Nikbin, H. & Karimi, A. (2012). Factors affecting entrepreneurship development through agricultural advisory services corporations in Zanjan province. *Iranian Journal of Agricultural Economic and Development Research*, 42-2(4), 535-546. (In Farsi).
26. Shafter, M. E. A., Ghnaem, S. S. & Adelmotleb, F. (2016) The roles of management to increase efficiency for employees and interconnected with good leadership. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*. 18(11): 8-14.
27. Shaviklo, N., Hosseini, S. M. & Pouratashi, M. (2015). Problems of agricultural engineering and technical advisory services companies, from viewpoints of company's administrators (Case study: Qazvin Province). *Iranian Journal of Agricultural Economic and Development Research*, 46 (1), 43-50. (In Farsi).
28. Sleigh, H. & Beglarian, M. (2005). Investigating the Attitude of Top Managers of National Jihad-e Keshavarzi Organizations in Iran toward Privatized Agricultural Extension Services. *Journal of Science and Technology of Agriculture and Natural Resources*, 8 (4):17-29. (In Farsi).
29. Zarafshani, K., Alibeygi, A. H., Ranjbar, Z. & Soleymani, A. (2012). Assessing Farmers' Expectations from Members of Agricultural Engineering and Consulting Firms (Case Study: Islam-Abad –e-Gharb Township, Kurdistan, Iran). *Journal of Rural Research*, 2 (7), 125-144. (In Farsi).